

สารบัญ

บทนำ เนื้อหาและความหมายของกฎหมายรัฐธรรมนูญ.....	19
ภาค 1 กฎหมายรัฐธรรมนูญคลาสสิก.....	23
บทที่ 1 การถือกำเนิดและการแผ่ขยายตัวของกฎหมาย รัฐธรรมนูญคลาสสิก.....	24
ส่วนที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมตะวันตก กับกฎหมายรัฐธรรมนูญคลาสสิก.....	24
1. ความไว้วางใจในปัจเจกชน.....	24
2. ความเชื่อในคุณประโยชน์ของการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น.....	25
3. รสนิยมในการจัดระบบที่มีเหตุผล.....	25
ส่วนที่ 2 ความสมดุลและสภาพแวดล้อมของกฎหมายรัฐธรรมนูญคลาสสิก.....	26
1. ความสมดุลต่าง ๆ ของกฎหมายรัฐธรรมนูญคลาสสิก.....	27
2. สภาพแวดล้อมของกฎหมายรัฐธรรมนูญคลาสสิก.....	28
ส่วนที่ 3 การแผ่ขยายตัวของกฎหมายรัฐธรรมนูญคลาสสิก.....	29
1. ห้วงเวลาของการขยายตัวของกฎหมาย รัฐธรรมนูญคลาสสิกในระยะเริ่มต้น.....	29
2. ห้วงเวลาของการปรับตัวของกฎหมาย รัฐธรรมนูญคลาสสิกในปัจจุบัน.....	30
3. การท้าทายต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญคลาสสิก.....	31
บทที่ 2 กรอบปกติของอำนาจทางการเมือง : รัฐ.....	33
ส่วนที่ 1 องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดรัฐ.....	35
1. ดินแดน.....	35
2. ประชากร.....	36

3. อำนาจอธิปไตย	38
ส่วนที่ 2 รูปแบบของรัฐ	39
1. รัฐเดี่ยว	39
2. รัฐใหญ่ที่ประกอบด้วยรัฐย่อย	41
ส่วนที่ 3 หน้าที่ของรัฐ	44
1. การวิเคราะห์หน้าที่ของรัฐทางนิตินัย	44
2. วิวัฒนาการของบทบาทของรัฐ	48
ส่วนที่ 4 ทฤษฎีที่ให้คำอธิบายเกี่ยวกับรัฐและอนาคตของปรากฏการณ์รัฐ	52
1. ทฤษฎีที่อธิบายว่ารัฐเป็นปรากฏการณ์ของการใช้กำลังบังคับ	52
2. ทฤษฎีที่อธิบายว่ารัฐเป็นปรากฏการณ์ของการสมัครใจ	56
บทที่ 3 การใช้อำนาจทางการเมืองภายในรัฐ : ปัญหาของการปกครอง.....	59
ส่วนที่ 1 รัฐธรรมนูญ	60
1. ความหมายของรัฐธรรมนูญ	60
2. เนื้อหาของรัฐธรรมนูญ	65
3. การจัดให้มีและการแก้ไขรัฐธรรมนูญ	69
4. การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ	75
ส่วนที่ 2 โครงสร้างของรัฐบาล	84
1. วิธีการคัดเลือกผู้ปกครอง	85
2. รูปแบบต่าง ๆ ของสถาบันการเมืองของรัฐ	87
3. กลไกหลักของระบอบการปกครอง	94
ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ถูกปกครองในการใช้อำนาจทางการเมือง	101
1. สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเลือกตั้ง และระบบการเลือกตั้ง	101
2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มพลังทางการเมืองและองค์กรที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งกับอำนาจทางการเมือง	116
3. หลักประกันต่อการกดขี่	123
ส่วนที่ 4 การจัดแบ่งประเภทของระบบการเมือง	128
1. ระบบการเมืองแบบที่มีทางเลือก	131
2. ระบบการเมืองแบบที่ไม่มีทางเลือก	134

3. ระบบการเมืองแบบผสม	137
ภาค 2 ระบบการเมืองของประเทศต่าง ๆ.....	139
บทที่ 1 ระบบการเมืองของประเทศที่เป็นต้นแบบ	
ของกฎหมายรัฐธรรมนูญคลาสสิก.....	140
ส่วนที่ 1 ระบบการเมืองของสหราชอาณาจักร : ระบบรัฐสภา	140
1. การก่อตั้งระบบการเมืองของสหราชอาณาจักร	140
2. สถาบันการเมืองของสหราชอาณาจักร	142
3. อิทธิพลที่สำคัญของระบบการเลือกตั้งและระบบพรรคการเมืองต่อระบบการเมืองของสหราชอาณาจักร	147
4. วัฒนธรรมทางการเมืองของสหราชอาณาจักร	149
ส่วนที่ 2 ระบบการเมืองของสหรัฐอเมริกา : ระบบประธานาธิบดี	152
1. การก่อตั้งและวิวัฒนาการของระบบการเมืองของสหรัฐอเมริกา	152
2. สถาบันของสหพันธรัฐ	155
3. สถาบันของมลรัฐ	162
4. วัฒนธรรมทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา	164
ส่วนที่ 3 ระบบการเมืองของสวิตเซอร์แลนด์ : ระบบสมัชชา?	165
1. สถาบันการเมืองของสวิตเซอร์แลนด์	166
2. ระบอบประชาธิปไตยกึ่งทางตรงของสวิตเซอร์แลนด์	168
3. ข้อสรุปเกี่ยวกับระบบการเมืองของสวิตเซอร์แลนด์	171
บทที่ 2 ระบบการเมืองและระบบรัฐธรรมนูญแบบสังคมนิยม – มาร์กซิสต์.....	172
ส่วนที่ 1 อุดมการณ์ทางการเมืองแบบมาร์กซิสต์ – เลนินนิสต์	172
1. หลักการทางอุดมการณ์ที่เห็นร่วมกัน	172
2. อุดมการณ์มาร์กซิสต์ที่ได้รับการเสริมเพิ่มเติมโดยเลนินและผู้นำโซเวียต	174
3. ความหลากหลายของการนำทฤษฎีมาร์กซิสต์ไปสู่การปฏิบัติ	178
ส่วนที่ 2 ระบบการเมืองของสหภาพโซเวียต	179

1. วิวัฒนาการของกรอบทางรัฐธรรมนูญของสหภาพโซเวียต	179
2. สหพันธรัฐโซเวียต	183
3. การกำหนดทิศทางและการควบคุมรัฐโดยพรรคคอมมิวนิสต์	188
ส่วนที่ 3 ระบบการเมืองแบบสังคมนิยม – มาร์กซิสต์ของประเทศอื่นๆ	192
1. รัฐสังคมนิยมของยุโรปตะวันออก	193
2. ระบบการเมืองของยูโกสลาเวีย	195
3. จีนคอมมิวนิสต์	198
4. รัฐสังคมนิยมของโลกที่สาม	201
ส่วนที่ 4 การล่มสลายของระบบการเมืองแบบสังคมนิยม - มาร์กซิสต์	203
1. จุดเริ่มต้นและสาเหตุของการล่มสลายของสหภาพโซเวียต	203
2. การปฏิรูปทางการเมืองที่ล้มเหลวและการสลายตัวของสหภาพโซเวียต	205
3. การล่มสลายของระบบการเมืองเดิมและการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตย	208
บทที่ 3 ระบบการเมืองแบบเผด็จการ.....	210
ส่วนที่ 1 รูปแบบต่าง ๆ ของระบอบเผด็จการ	210
1. ระบอบเผด็จการในประวัติศาสตร์	211
2. ระบอบอำนาจนิยมและระบอบอำนาจเบ็ดเสร็จ	211
3. สถาบันและเทคนิคของระบอบเผด็จการ	212
4. ระบอบเผด็จการในปัจจุบันและการค้นหาความชอบธรรม	213
ส่วนที่ 2 ระบอบฟาสซิสต์	214
1. เนื้อหาทางกฎหมายและการเมืองของระบอบฟาสซิสต์	215
2. รูปแบบต่าง ๆ ของระบอบฟาสซิสต์	218
บทที่ 4 การนำระบบการเมืองตามต้นแบบของกฎหมายรัฐธรรมนูญคลาสสิกไปใช้ในประเทศแห่งโลกที่สาม.....	223
ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของประเทศแห่งโลกที่สาม	223
1. รัฐที่ยังอยู่ในระหว่างการสร้างชาติ	223
2. การขาดการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน	

ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง	225
ส่วนที่ 2 การนำระบบรัฐสภาไปใช้ในประเทศแห่งโลกที่สาม :	
ระบบรัฐสภาที่มีอยู่แต่ในทางทฤษฎีเท่านั้น	225
1. ระบบรัฐสภาที่มีพรรคการเมืองใหญ่ซึ่งมีบทบาทเหนือพรรคอื่น : กรณีตัวอย่างของสาธารณรัฐอินเดีย	226
2. ระบบรัฐสภาที่มีพรรคการเมืองพรรคเดียว : กรณีตัวอย่างของสาธารณรัฐอาหรับอียิปต์	227
3. ระบบรัฐสภาซึ่งมีการจำกัดสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง : กรณีตัวอย่างของสาธารณรัฐอาฟริกาใต้	
ในสมัยที่ยังมีนโยบายการแบ่งแยกเผ่าพันธุ์ของประชาชน	228
ส่วนที่ 3 การนำระบบประธานาธิบดีไปใช้ในประเทศแห่งโลกที่สาม	228
1. ระบบที่ประธานาธิบดีครอบงำอำนาจทางการเมืองในประเทศลาติน - อเมริกา	229
2. การค้นหาระบบประธานาธิบดีแบบดั้งเดิมในประเทศเกิดใหม่ในอาฟริกา	235
3. ภาพรวมของกระแสของระบบที่ประธานาธิบดีครอบงำอำนาจทางการเมืองในปัจจุบัน	239
บทที่ 5 ระบบการเมืองของประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งใช้ระบบรัฐสภา.....	242
ส่วนที่ 1 ระบบรัฐสภาที่เป็นการเล่นแบบระบบรัฐสภาของสหราชอาณาจักรและมีการใช้ระบบพรรคการเมืองหลายพรรค	242
1. สถาบันการเมือง	243
2. ระบบการเมือง	243
ส่วนที่ 2 ระบบรัฐสภาของประเทศภาคพื้นทวีปยุโรปซึ่งมีระบบพรรคการเมืองหลายพรรค	243
1. ระบบรัฐสภาที่มีกษัตริย์ทรงเป็นประมุข	244
2. ระบบรัฐสภาที่เป็นสาธารณรัฐ	244
3. ระบบรัฐสภาของประเทศอื่นที่มีได้อยู่ในยุโรป	245
ส่วนที่ 3 ระบบรัฐสภาที่มีการจัดการให้เกิดเสถียรภาพทาง	

การเมือง : กรณีตัวอย่างของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	245
1. สถาบันการเมืองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	246
2. ลักษณะของระบบรัฐสภาของเยอรมัน	247
3. วิวัฒนาการทางการเมืองของเยอรมัน	248

บทที่ 6 ระบบการเมืองของประเทศที่เปลี่ยนแปลงจากระบบการเมืองแบบสังคมนิยม-มาร์กซิสต์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม..... 249

ส่วนที่ 1 ระบบการเมืองของรัสเซีย	249
1. วิฤตการณ์ทางรัฐธรรมนูญของรัสเซีย	249
2. สถาบันการเมืองของรัสเซีย	250
3. อนาคตของระบบการเมืองของรัสเซีย	253
ส่วนที่ 2 ระบบการเมืองของประเทศที่แยกตัวออกมาจากสหภาพโซเวียต	254
ส่วนที่ 3 ระบบการเมืองของประเทศในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก	255
1. ประเทศในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก	255
2. ประเทศที่แยกตัวออกจากยูโกสลาเวีย	256

บทที่ 7 ระบบการเมืองของฝรั่งเศส..... 257

ส่วนที่ 1 จากการล้มล้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถึงการก่อตั้งสาธารณรัฐทางรัฐสภา (ค.ศ. 1789 – 1875)	257
1. ช่วงเวลาของการผันแปรของแนวความคิดทางประชาธิปไตย (ค.ศ. 1789 – 1814)	259
2. ช่วงเวลาของการถือกำเนิดของระบบรัฐสภานิยมในฝรั่งเศส (ค.ศ. 1814 - 1848)	266
3. ช่วงเวลาของการยอมรับสิทธิออกเสียงเลือกตั้งของพลเมืองทุกคนและระบอบประชาธิปไตยทางรัฐสภา(ค.ศ. 1848 – 1875)	268
ส่วนที่ 2 ระบอบประชาธิปไตยทางรัฐสภา (ค.ศ. 1875 – 1958)	272
1. สาธารณรัฐที่สาม (ค.ศ. 1875 – 1940)	272
2. ระบบการเมืองของฝรั่งเศส ระหว่าง ค.ศ. 1940 – 1945	275

3. สาธารณรัฐที่สี่ (ค.ศ. 1946 – 1958)	277
ส่วนที่ 3 สาธารณรัฐที่ห้า	281
1. การจัดทำและกรอบเบื้องต้นของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1958	282
2. ลักษณะเฉพาะของสาธารณรัฐที่ห้าและ การเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962	287
3. วิวัฒนาการของระบบการเมืองของฝรั่งเศส	300
4. การแก้ไขรัฐธรรมนูญในประเด็นที่สำคัญ	302
ภาค 3 กฎหมายรัฐธรรมนูญและระบบการเมืองของไทย.....	305
บทที่ 1 กฎหมายรัฐธรรมนูญและระบบการเมืองของไทยภายหลัง การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 จนถึงปี พ.ศ. 2540.....	307
ส่วนที่ 1 พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475	307
1. สาระสำคัญ	308
2. ข้อสังเกต	310
ส่วนที่ 2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475	310
1. สาระสำคัญ	310
2. ข้อสังเกต	312
ส่วนที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489	312
1. สาระสำคัญ	312
2. ข้อสังเกต	313
ส่วนที่ 4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)	314
พุทธศักราช 2489	314
1. สาระสำคัญ	314
2. ข้อสังเกต	315
ส่วนที่ 5 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	315
1. สาระสำคัญ	315
2. ข้อสังเกต	317

ส่วนที่ 6 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475	
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495	317
1. สาระสำคัญ	318
2. ข้อสังเกต	319
ส่วนที่ 7 ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502	319
1. สาระสำคัญ	319
2. ข้อสังเกต	320
ส่วนที่ 8 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511	321
1. สาระสำคัญ	321
2. ข้อสังเกต	322
ส่วนที่ 9 ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515	323
1. สาระสำคัญ	323
2. ข้อสังเกต	324
ส่วนที่ 10 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517	324
1. สาระสำคัญ	324
2. ข้อสังเกต	326
ส่วนที่ 11 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519	326
1. สาระสำคัญ	327
2. ข้อสังเกต	327
ส่วนที่ 12 ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2520	329
1. สาระสำคัญ	329
2. ข้อสังเกต	330
ส่วนที่ 13 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521	330
1. สาระสำคัญ	330
2. ข้อสังเกต	332
ส่วนที่ 14 ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534	332
1. สาระสำคัญ	332
2. ข้อสังเกต	333
ส่วนที่ 15 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	334

1. สารระสำคัญ	334
2. ข้อสังเกต	335

บทที่ 2 ความพยายามในการปฏิรูปการเมืองไทยโดยรัฐธรรมนูญ **แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540..... 337**

ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ	
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	337
1. ความเป็นมา	337
2. เจตนารมณ์	338

ส่วนที่ 2 สารระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	
พุทธศักราช 2540	341
1. รัฐสภา	341
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	342
3. คณะรัฐมนตรี	342
4. ศาล	343
5. การตรวจสอบการใช้อำนาจ	344
6. สิทธิเสรีภาพของประชาชน	346

ส่วนที่ 3 บทวิพากษ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	
พุทธศักราช 2540	346
1. การประเมินผลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	
พุทธศักราช 2540	347
2. ปัญหาที่เกิดจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	
พุทธศักราช 2540	350

บทที่ 3 ความเป็นมา เจตนารมณ์และสารระสำคัญของรัฐธรรมนูญ **แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550..... 352**

ส่วนที่ 1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)	
พุทธศักราช 2549	352
1. ความเป็นมา	352
2. สารระสำคัญ	354

3. ข้อสังเกต	357
ส่วนที่ 2 เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	
พุทธศักราช 2550	357
1. เจตนารมณ์ทั่วไปที่เป็นกรอบในการร่างรัฐธรรมนูญ	
โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ	357
2. เจตนารมณ์เฉพาะในด้านต่าง ๆ ที่เป็นกรอบ	
ในการร่างรัฐธรรมนูญฯ	359
ส่วนที่ 3 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	
พุทธศักราช 2550	363
1. รัฐสภา	363
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน	366
3. คณะรัฐมนตรี	367
4. ศาล	367
5. องค์การตามรัฐธรรมนูญ	369
6. สิทธิเสรีภาพของประชาชน	375
7. ข้อสังเกต	376
บทส่งท้าย แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ	379